

SAKSBEHANDLER
Hanne Merete R. Moldung

VÅR DATO
26.05.2023

postmottak@ra.no
www.riksantikvaren.no

VÅR REF.
20/11439-200

DERES REF.

DERES DATO

Bergen kommune
Postboks 7700
5020 BERGEN

Forslag til reguleringsplan for Bybanen fra Bergen sentrum til Åsane, Bergen kommune – Revidert planforslag - Kostnadsoverslag for arkeologiske undersøkelser og avbøtende tiltak

Vi viser til vårt brev datert 20.4.2023 til Vestland fylkeskommune vedrørende revidert planforslag datert 31.3.2023 for Bybane fra Bergen sentrum til Åsane, Bergen kommune. Vi viser også til brev fra Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU) datert 25.5.2023 med oversendelse av kostnadsoverslag for arkeologisk granskning og avbøtende tiltak i forbindelse med gjennomføring av planen.

Ved store infrastruktur- og utbyggingsprosjekter i middelalderbyene, som Bybanesaken, settes det krav til arkeologiske undersøkelser, slik at samfunnet kan sikre at vi tar vare på kildeverdien og vår felles historie som finnes i de viktige kulturminnene under bakken.

Det er tiltakshaver som skal dekke kostnadene, jf. kulturminneloven § 10. Etter forskriften til kulturminneloven er det NIKU som utfører arkeologiske undersøkelser i middelalderbyene.

Riksantikvaren orienterer med dette om at tiltakene, slik de er beskrevet i revidert planforslag datert 31.3.2023, kan medføre kostnader for arkeologiske undersøkelser og miljøovervåking på kr. 361 750 000,-.

Vi gjør oppmerksom på at dette er et anslag. Kostnadsoverslaget er ikke nødvendigvis et endelig budsjett, men baseres på planforslagets detaljer om byggearbeidene for Bybanen pr. i dag. Riksantikvaren vil først kunne fatte vedtak etter kulturminneloven § 10 når det foreligger detaljprosjektering.

Bakgrunn

Reguleringsplanen åpner for svært store inngrep i arkeologiske kulturlag i det automatisk fredete kulturminnet Middelalderbyen Bergen. Riksantikvarens samlede vurdering ut fra vår kunnskapsstatus om arkeologiske forhold i området sett i sammenheng med tiltakets samfunnsverdi, var at det kan gis dispensasjon fra kulturminneloven for tilrettelegging for Bybanen fra Kaigaten til Sandbrogaten. Det er under forutsetning av at de delene av det automatisk fredete kulturminnet som blir berørt av tiltak etter planen, direkte eller indirekte, sikres på en tilfredsstillende måte i forbindelse med at planen blir realisert. Riksantikvaren stiller som vilkår for vår tillatelse at det blir gjennomført arkeologiske undersøkelser og avbøtende tiltak i form av iverksettelse av utstrakt og langvarig miljøovervåking, samt en utvidelse av miljøovervåkingsprogrammet for verdensarvstedet Bryggen.

Vilkår for dispensasjonen fra den automatiske fredningen gjennom planvedtaket er ivaretatt i bestemmelsene til det reviderte planforslaget. I samsvar med kulturminneloven § 10 skal tiltakshaveren bære kostnadene for arkeologiske granskninger og miljøovervåking.

I tråd med referat fra møtet 9.2.2023 mellom Bergen kommune, Vestland fylkeskommune og Riksantikvaren ble det avtalt at kostnadsoverslaget for utgifter til arkeologiske arbeider skulle foreligge til møtet i Bystyret i Bergen kommune 31. mai. Det vedlagte kostnadsoverslaget bidrar til forutsigbarhet og økt sikkerhet når det gjelder totalkostnadene for realisering av Bybane fra Bergen sentrum til Åsane. Utgifter til arkeologisk arbeid er normale kostnader en tiltakshaver må innkalkulere i prosjektet på linje med andre utgifter.

NIKUs beregninger av utgifter til arkeologiske undersøkelser

NIKU har i brev datert 25.5.2023 til Riksantikvaren estimert et kostnadsoverslag forbundet med oppfyllelse av vilkårene for dispensasjonen fra den automatiske fredningen gjennom planvedtaket. NIKU tar forbehold om at uforutsette momenter kan medføre endringer i kostnadene. Det må utarbeides budsjetter for ulike delområder og/eller delprosjekter når det foreligger detaljerte planer for arbeidet.

Foreliggende kostnadsoverslag er basert på gravedybdene som vist i tegningene BT5-GH-10101 og 10201 i revidert planforslag, datert 24.03.2023. Eventuelle endringer i disse vil nødvendigvis også medføre endringer i NIKUs beregninger. Det er tatt utgangspunkt i rette profilkanter i tråd med tegningene. Vestland fylkeskommune har opplyst om at oppgitte flatemål er topp grøfter, slik at bunn av grøft blir mindre enn det oppgitte arealet. Størrelse på bunnareal vil imidlertid variere, og tallene er foreløpig for usikre til at NIKU kan trekke fra graveskråninger i alle

områdene der det skal graves. I utregningen av areal som skal graves er det ikke trukket fra areal for eksisterende grøfter, kummer og lignende, da denne oversikten ikke har vært tilgjengelig per dags dato.

Ifølge faseplanene til delstrekning 1 i sentrum er det planlagt for 12 faser, men foreløpig er det ikke utarbeidet en tidsplan/fremdriftsplan. I notatet "Anleggsgjennomføring i sentrum" er det sagt følgende: *«Det vil ikke skje arbeid i hele sentrum samtidig, men anlegget vil skje lokalt og flytte seg videre til et nytt sted når man er ferdig ett sted. Bybanen Utbygging forventer at oppgraderingen av all infrastruktur fra Nedre Torgalmenningen og fram for Bryggen til sammen vil ta to til tre år. Arbeidet i Nedre Torgalmenningen vil trolig være det arbeidet som tar lengst tid.»*

Med bakgrunn i faseplanene er det tatt utgangspunkt i en feltarbeidsperiode for de arkeologiske undersøkelsene på tre år. Dette er en hypotetisk tidsramme, og timetallene som er avhengige av varigheten på feltarbeidet vil måtte justeres når det skal utarbeides budsjetter for delundersøkelsene. Bemanningsplanen som foreløpig er beregnet forutsetter at det hele tiden vil pågå parallelle undersøkelser i ulike deler av planområdet.

Det arkeologiske feltarbeidet skal gjennomføres i form av både arkeologiske utgravninger, der det graves for hånd, og arkeologiske overvåkinger, der arkeologer følger tiltakshavers/entreprenørs maskinelle graving.

I tillegg til lønnskostnader kommer diverse andre kostnader ved en arkeologisk undersøkelse. Disse omfatter driftskostnader og utgifter til utstyr samt innkjøpt konsulentbistand og tjenester, slik som kostnader til naturvitenskapelig prøvetaking og analyser, samt rapportarbeid.

Riksantikvaren har i sitt brev datert 31.03.2023 også bedt NIKU utarbeide kostnadsoverslag for miljøovervåking (MOV). Oppfølgingen av MOV-programmet er estimert til å vare fra ett år før anleggsarbeidet, under hele anleggsarbeidet (estimert til tre år utfra faseplanene) og 10 år etter ferdigstilt anleggsarbeid, og har en estimert kostnadsramme på 14, 5 mill.

NIKU har *ikke* beregnet kostnader til leie av utstyr til maskingraving og fjerning/transport av masse, brakkerigg/feltkontor og leie av teknisk utstyr. Det vil også påløpe ekstra kostnader i forbindelse med feltarbeid på høst/vinter, i form av leie av telt, lys, varme med mer. Eventuelt nattarbeid/overtidsarbeid er heller ikke beregnet.

Med utgangspunkt i de estimerte lønnskostnadene og ved å legge til merkostnader som omtalt ovenfor, er det foreløpig beregnet at den arkeologiske undersøkelsen inkludert miljøovervåkingen vil koste 361 750 000 kroner, i 2023-kroner og satser.

Følgende punkter ved planforslaget er ikke avklart per dags dato, og er derfor ikke inkludert i kostnadsoverslaget. Disse momentene må eventuelt legges til ved utarbeiding av budsjetter for ulike tiltak eller delområder:

- Graving for kontaktledningsanlegget/kjøreledninger (KL-mastene).
- Graving for lysmaster
- Eventuell graving i forbindelse med sanering av eksisterende ledningsnett der disse ikke skal fjernes, men bli liggende i grunnen (metode er foreløpig ikke valgt)
- Graving for etablering av terskler i Sandbrogaten
- Spunt der dybde ikke er fastsatt

Videre prosess

Tiltakshaver må varsle Riksantikvaren i god tid før de ønsker å gjennomføre tiltak etter reguleringsplanen. Riksantikvaren vil deretter fatte vedtak jf. kulturminneloven § 10 om omfanget av den arkeologiske undersøkelsen. Dette vedtaket vil kunne påklages i medhold av forvaltningsloven §§ 28 og 29. Klima- og miljødepartementet er klageinstans.

Utbyggingen er planlagt i faser, og vi ser for oss at det må fattes flere vedtak, men de skal foreligge i god tid før arbeidet igangsettes. Dette forutsetter god dialog med Riksantikvaren.

Vennlig hilsen

Elisabeth Dahle
avdelingsdirektør

Isa Trøim
seksjonssjef

Brevet er elektronisk godkjent uten underskrift

Vedlegg: NIKUs brev datert 25.5.2025

Kopi til: NIKU Bergen - Norsk institutt for kulturminneforskning, Postboks 4112
Sandviken, 5835 BERGEN/ Vestland fylkeskommune, Postboks 7900, 5020 BERGEN